

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΤΕΡΙΚΩΝ

εκδδα

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΕΘΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης
και Κοινωνικών Θεμάτων

Ε.Π.
**ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΔΗΜΟΣΙΟΥ
ΤΟΜΕΑ**

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΔΔΑ - ΚΖ' Εκπαιδευτική Σειρά

Τμήμα Αναπτυξιακών και Περιφερειακών Πολιτικών

Μάθημα 27-ΑΠΠ-09:

«Εθνικές Πολιτικές Ένταξης Ευάλωτων Πληθυσμιακών Ομάδων»

Ενότητα 1 – Αθήνα, 15.6.2021

Δρ. Βιτσεντζάτος Αθανάσιος
Προϊστάμενος Διεύθυνσης Κοινωνικής Ένταξης
Υπουργείο Μετανάστευσης & Ασύλου
Απόφοιτος ΙΓ' Εκπαιδευτικής Σειράς ΕΣΔΔΑ

Μάθημα - Εθνικές Πολιτικές Ένταξης Ευάλωτων Πληθυσμιακών Ομάδων: Ανάλυση Ενοτήτων

- **Ενότητα 1:** Θεωρητικό Πλαίσιο Α – Εισαγωγικά Μαθήματος, Ανάλυση Ενοτήτων, Εννοιολογικοί Προσδιορισμοί (δημόσια πολιτική, φτώχεια, Κοιν. Αποκλεισμός κ.α.), Αίτια και Παράγοντες
- **Ενότητα 2:** Θεωρητικό Πλαίσιο Β – Ευάλωτες Κοιν. Ομάδες, Κατηγορίες, Περίπτωση των ΡΟΜΑ, Περίπτωση των ΑΜΕΑ
- **Ενότητα 3:** Κοινωνική Ένταξη ΠΤΧ – Η Περίπτωση των μεταναστών
- **Ενότητα 4:** Θεσμικό και Οργανωτικό Πλαίσιο Πολιτικών καταπολέμησης κοιν. Αποκλεισμού (Εθνική Στρατηγική Κοιν. Ένταξης (ΕΣΚΕ), Εθνική Στρατηγική ΠΤΧ κ.α.)
- **Ενότητα 5:** Μελέτη Περίπτωσης – Δομή ένταξης σε τοπικό επίπεδο: Τα Κέντρα Ένταξης Μεταναστών (ΚΕΜ) – Παρουσ., Επίσκεψη, Συνέντευξη
- **Ενότητα 6:** Εφαρμογή Πολιτικών Κοινωνικής Ένταξης
- **Ενότητα 7:** Άλλες Δομές ένταξης σε τοπικό επίπεδο – Ανασκόπηση
- **Ενότητα 8:** Εξετάσεις

Μάθημα:

Εθνικές Πολιτικές Ένταξης Ευάλωτων Πληθυσμιακών Ομάδων

- Σκοπός του μαθήματος είναι ο προσδιορισμός των εθνικών πολιτικών ένταξης ευάλωτων κοινωνιών ομάδων με στόχο την ομαλή και βιώσιμη ενσωμάτωσή τους στο κοινωνικό σύνολο.
- Στόχος του μαθήματος είναι η διερεύνηση και η κατανόηση των σύνθετων αλληλεξαρτήσεων μεταξύ της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού επικεντρώνοντας στις πιο ευάλωτες ομάδες

Μάθημα:

Εθνικές Πολιτικές Ένταξης Ευάλωτων Πληθυσμιακών Ομάδων

- Έννοια εθνική – δημόσια πολιτική – κοινωνική ένταξη
- Muller & Surel (2002) ο όρος δημόσια πολιτική αφορά στη διαδικασία εκπόνησης και εφαρμογής προγραμμάτων δημόσιας δράσης, δηλαδή πολιτικό-διοικητικούς μηχανισμούς οι οποίοι συντονίζονται γύρω από δεδηλωμένους στόχους.
- Όταν επιχειρούμε να μελετήσουμε μια δημόσια πολιτική, θα πρέπει να λάβουμε υπόψη το σύνολο των ατόμων ή οργανισμών που εμπλέκονται σε αυτήν
- «ο όρος δημόσια πολιτική στην αυστηρά τεχνική του σημασία, αναφέρεται στο σύνολο των πράξεων και αποφάσεων για την επίλυση ενός δημόσιου προβλήματος» (Δεκλερής 1986)
- Edelman (1999) προχωρά βαθύτερα στην ερμηνεία του συνδέοντάς το «πρόβλημα» με μια κατάσταση που δεν επιδέχεται εύκολα επίλυση γιατί πηγάζει από βαθύτερα θεσμικά αίτια

Ευρωπαϊκή Διάσταση Κοιν. Πολιτικής & Ένταξης

- Με τη Συμφωνία για την Κοινωνική Πολιτική του Πρωτοκόλλου για την Κοινωνική Πολιτική, που προσαρτήθηκε στη **Συνθήκη του Μάαστριχτ για την Ευρωπαϊκή Ένωση** (92/C 191 /01), εισήχθησαν για πρώτη φορά στο πρωτογενές δίκαιο διατάξεις και ρήτρες για την καταπολέμηση του αποκλεισμού και τέθηκαν οι βάσεις για μια υπερεθνική προσέγγιση στα ζητήματα κοινωνικής προστασίας.
- **συνθήκη του Άμστερνταμ το 1997**, αν και η καταπολέμηση του αποκλεισμού δεν περιλήφθηκε μεταξύ των στόχων της ΕΕ, εντοπίζονται διατάξεις, όπου η ένταξη αποτελεί αντικείμενο ρύθμισης, η Συμφωνία για την Κοινωνική Πολιτική ενσωματώθηκε στο κύριο σώμα της με ορισμένες βελτιώσεις, ενώ η κοινοτική μέθοδος εφαρμόζεται έκτοτε σε σημαντικούς τομείς, οι οποίοι μέχρι τότε ενέπιπταν στον «τρίτο πυλώνα», όπως είναι το άσυλο, η μετανάστευση.
- **Συνθήκη της Νίκαιας (2000)** στις υποστηρικτικές και συμπληρωματικές αρμοδιότητες της ΕΕ πέραν της ένταξης των αποκλειόμενων από την αγορά εργασίας προσώπων εντάσσεται ρητά η καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού (άρθρο 137 παρ. στοιχείο ι').
- **Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ** (Συμβούλιο της Νίκαιας, 2000)
- **Συνθήκη της Λισαβόνας το 2009**, προβλέπεται ρητά ότι «η Ένωση καταπολεμά τον κοινωνικό αποκλεισμό και τις διακρίσεις και προωθεί την κοινωνική δικαιοσύνη και προστασία, την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών, την αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών και την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού» (Άρθρο 3 παρ. 3).

Ευρωπαϊκή Διάσταση Κοιν. Πολιτικής & Ένταξης II

- Έως 1992 δεν υπήρχε πρωτογενές δίκαιο της Ε.Ε. για την κοιν. Πολιτική & ένταξη
- Συνολικά στο πρωτογενές δίκαιο της ΕΕ δεν εντοπίζονται δεσμευτικές ρυθμίσεις γενικής εφαρμογής ως προς τις εθνικές δράσεις καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού
- εμφανής διαχρονικά η σταδιακή μετατόπιση της εστίασης από τις πολιτικές ενίσχυσης αποκλειστικά της απασχόλησης, στην κοινωνική και ενεργητική ένταξη των πολιτών των χωρών μελών της ΕΕ.
- Κοινωνική ένταξη ΠΤΧ : Δεν υπάρχει πρωτογενές δίκαιο (Κανονισμοί – Οδηγίες κλπ) αλλά παράγωγο δίκαιο και soft law δίκαιο (συμπεράσματα συμβουλίων, σχέδια δράσεις, οδικοί χάρτες κλπ)

Εθνική Διάσταση Πολιτικής Κοιν. Ένταξης

- Ενεργητική ένταξη: μέσω ολοκληρωμένης στρατηγική με στόχο την ενίσχυση του εισοδήματος, της αγοράς εργασίας χωρίς αποκλεισμούς, την πρόσβαση σε ποιοτικές υπηρεσίες
- Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης (ΕΣΚΕ – Υπ. Εργασίας/Γενική Γραμματεία Κοιν. Αλληλεγγύης & Καταπ. Φτώχειας) – Απρίλιος 2021
- Εθνικές Στρατηγικές ΠΤΧ [Ενότητα 4 – Θεσμικό και οργανωτικό πλαίσιο πολιτικών καταπολέμησης φτώχειας και κοιν. Αποκλεισμού
- Αναγκαίοι πρόσφοροι όροι (εκ των προτέρων αιρεσιμότητες – *conditionality*) Προγραμματικής Περιόδου 21-27 η ύπαρξη Εθν. Στρατηγικών προκειμένου για εκταμίευση πόρων.

Περιγραφή Μαθήματος & Εννοιολογικοί Προσδιορισμοί

- Σκοπός και στόχος μαθήματος
- Περιγραφή των ενοτήτων και έννοιες - ορισμοί
- (α) Τα βασικά χαρακτηριστικά του κοινωνικού αποκλεισμού,
- (β) Αίτια και παράγοντες κοινωνικού αποκλεισμού,
- (γ) Πληθυσμός και ευπαθείς κοινωνικές ομάδες,
- (δ) Η προστιθέμενη αξία της προβληματικής του κοινωνικού αποκλεισμού,
- (ε) Το θεσμικό και οργανωτικό πλαίσιο των πολιτικών καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα.

Εννοιολογικοί Προσδιορισμοί - Ορισμοί

Εννοιολογικοί Προσδιορισμοί I

- Ο «κοινωνικός αποκλεισμός» προσεγγίζεται ως σωρευση ποικίλων μορφών στέρησης, οι οποίες περιλαμβάνουν το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, τις άσχημες συνθήκες υγείας, την έλλειψη στέγης, την απουσία οικογενειακής στήριξης, την αδυναμία συμμετοχής στον κοινωνικό και πολιτιστικό ιστό και την έλλειψη απασχόλησης (ΣτΠ Ετήσια Έκθεση 2015)
- Ορισμός: Ο κοινωνικός αποκλεισμός περιγράφεται ως *«η διαδικασία που εμφανίζεται σαν αποτέλεσμα συσσώρευσης πολλών κοινωνικών μειονεκτημάτων ή αρνητικών καταστάσεων όπως για παράδειγμα η φτώχεια, η αναπηρία, η μακροχρόνια ανεργία. Αυτή η συσσώρευση, προκαλεί και προκαλείται από την αδυναμία άσκησης κοινωνικών δικαιωμάτων που εκφράζουν και προστατεύουν την ανθρωπίνη αξιοπρέπεια»* (Παπαδοπούλου, 2004)
- Ο όρος κοινωνικός αποκλεισμός εμφανίζεται για πρώτη φορά σε επιστημονικό κείμενο τη δεκαετία το 1960 στη Γαλλία. Στην ελληνική πραγματικότητα εισήχθη στις αρχές της δεκαετίας του 1990, με αφορμή προγράμματα κοινωνικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης (έχει αλλάξει βέβαια χρήση και περιεχόμενο).

Εννοιολογικοί Προσδιορισμοί 2

- Η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού επομένως αναφέρεται σε μία διαδικασία ή κατάσταση κατά την οποία άτομα ή ομάδες ωθούνται στο περιθώριο της κοινωνίας στερούμενοι αγαθών και δικαιωμάτων ενώ παρεμποδίζεται η συμμετοχή τους στην κοινωνική, οικονομική, πολιτική ζωή της κοινωνίας
- Άλλη ερμηνευτική διάσταση της έννοιας κοινωνικός αποκλεισμός είναι η διαδικασία η οποία τελείται σε μία συγκεκριμένη χρονική περίοδο σε μία συγκεκριμένη κοινωνία και σχετίζεται με την αδυναμία άσκησης των κοινωνικών δικαιωμάτων, αδυναμία άσκησης κοινωνικών αγαθών, αδυναμία πρόσβασης στις κοινωνικές υπηρεσίες
- Επομένως σχετίζεται με την υστέρηση με την έκπτωση, την αστάθεια, την αβεβαιότητα
- Δεν είναι ξεκάθαρη έννοια – απόλυτη με σαφήνεια, δεν είναι εύκολα μετρήσιμη
- Σίγουρα σημαίνει κάποιον/κάποιους που δεν συμμετέχουν στην αστική (ιδιότητα πολίτη), οικονομική (αγορά εργασίας), κοινωνική ενσωμάτωση.
- Σίγουρα εμπεριέχει την έννοια της αποστέρησης (στερείται αγαθά, υπηρεσίες κλπ)

Εννοιολογικοί Προσδιορισμοί 3

- Η «**φτώχεια**» προσεγγίζεται ως μία κατάσταση αποστέρησης αγαθών και υπηρεσιών και προσδιορίζεται είτε ως απόλυτη φτώχεια (αδυναμία κάλυψης βασικών αναγκών, όπως διατροφή, στέγαση, ρουχισμός, συνθήκες υγιεινής), είτε ως σχετική φτώχεια (εισοδηματική ανισότητα)
- Η **φτώχεια έχει δύο βασικά στοιχεία**, τη φτώχεια που οφείλεται σε ανεπαρκείς πόρους και την αδυναμία πρόσβασης και συμμετοχής σε αγαθά, υπηρεσίες και δραστηριότητες. Η ανεπάρκεια πόρων αποτιμάται με εισοδηματικούς πόρους και τον καθορισμό ενός ad hoc ορίου για τη διάκριση των φτωχών από τους μη φτωχούς.
- Επιγραμματικά, θα μπορούσαμε να ορίσουμε ως **φτωχό** ένα άτομο με βιοτικό επίπεδο κάτω από το ελάχιστο όριο διαβίωσης ή κάτω από το μέσο βιοτικό επίπεδο.

A decorative header featuring a blue geometric pattern of triangles and polygons. A white curved shape separates this pattern from the main content area.

Πτυχές Κοινωνικού Αποκλεισμού

Πτυχή Κοιν. Αποκλεισμού: Φτώχεια

- Βασική πτυχή του αποκλεισμού είναι η οικονομική ένδεια, που μπορεί να κυμαίνεται από την έλλειψη αγαθών απαραίτητων για ένα ικανοποιητικό επίπεδο διαβίωσης, έως την απόλυτη αδυναμία κάλυψης στοιχειωδών αναγκών.
- Η φτώχεια όμως παράγει και προκαταλήψεις και ως εκ τούτου οι οικονομικά ασθενείς καθίστανται συχνά θύματα διακρίσεων. Επισημαίνεται πάντως πως κοινωνικός αποκλεισμός και φτώχεια δεν ταυτίζονται, ακριβώς λόγω του πολυδιάστατου χαρακτήρα του αποκλεισμού.
- Ενώ η φτώχεια «αποδίδει πρωταρχική σημασία στις οικονομικές συνθήκες διαβίωσης, συνιστώντας ένα σύνολο μετρήσιμων οικονομικών δεδομένων», ο αποκλεισμός, «συλλαμβάνει την κοινωνική πραγματικότητα ως ένα πολυδιάστατο πεδίο, όπου η επίδραση οικονομικών αιτιών στην κοινωνική θέση του ατόμου δεν είναι μονοσήμαντη» (Παπαδοπούλου, 2002:11).

Πτυχή Κοιν. Αποκλεισμού: Ανεργία

- ιδίως δε η μακροχρόνια ανεργία, που αποτελεί ουσιαστικά τον «προθάλαμο της μετάβασης σε κοινωνικό αποκλεισμό» (Κακλαμάνη, 2005: 78).
- Οι μακροχρόνια άνεργοι υφίστανται σειρά οικονομικών, κοινωνικών και ψυχολογικών επιπτώσεων εξαιτίας της ανεργίας: Απώλεια εισοδήματος, υποβάθμιση βιοτικού επιπέδου, αδυναμία άσκησης κοινωνικών δικαιωμάτων, άγχος, χαμηλή αυτοεκτίμηση. Ανάλογη κατάσταση αβεβαιότητας και ανασφάλειας είναι πιθανό να βιώνουν και οι επισφαλώς εργαζόμενοι, οι χαμηλά αμειβόμενοι, οι λεγόμενοι «εργαζόμενοι φτωχοί» (Οικονόμου, 2006: 26).

Πτυχή Κοιν. Αποκλεισμού: Ευάλωτοι

- Με το φαινόμενο του αποκλεισμού αλλά και των διακρίσεων συνδέονται επίσης οι σωματικές, ψυχικές, διανοητικές ιδιαιτερότητες και τα σοβαρά προβλήματα υγείας.
- Μακροχρόνια πάσχοντες, άτομα με αναπηρία ή προβλήματα ψυχικής υγείας, βιώνουν περιορισμό των δικαιωμάτων τους, διότι συναντούν πολλαπλά εμπόδια στην καθημερινότητά τους.
- Οι ιδιαιτερότητές τους είναι δυνατόν «να ενεργοποιούν μηχανισμούς αποκλεισμού τους από την αγορά εργασίας, στο βαθμό που αντιμετωπίζονται ως άτομα μειωμένων παραγωγικών δυνατοτήτων»
- Θα αναλύσουμε στην επόμενη ενότητα τις ευάλωτες ομάδες

Πτυχή Κοιν. Αποκλεισμού: Μη Πρόσβαση στην Εκπαίδευση

- Άλλη μια έκφανση του κοινωνικού αποκλεισμού αποτελεί η δυσκολία πρόσβασης στην εκπαίδευση.
- Εμπόδια πρόσβασης στην εκπαίδευση και εκπαιδευτικές ανισότητες σε σχέση με συνομηλίκους τους, αντιμετωπίζουν τα παιδιά με αναπηρία εξαιτίας του ανεπαρκούς πλαισίου προστασίας των δικαιωμάτων τους.
- Επίσης, συχνές είναι οι δυσκολίες πρόσβασης στην εκπαίδευση για παιδιά που μεγαλώνουν σε μη προνομιούχο περιβάλλον, όπως τα παιδιά μετανάστες, πρόσφυγες, Ρομά.

Ακραία Μορφή Κοιν. Αποκλεισμού:

- Το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού και μάλιστα στην ακραία μορφή του, όταν δηλαδή συσσωρεύονται πολλά αρνητικά κοινωνικά χαρακτηριστικά, είναι συνυφασμένο και με την παραβατική συμπεριφορά.
- Οι αποφυλακισμένοι για παράδειγμα, αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα επανένταξης στην οικονομική και κοινωνική ζωή, τίθενται στο περιθώριο και δυσκολεύονται να βρουν διέξοδο διαφυγής.

Κοινωνικός Αποκλεισμός και Πολιτισμική Ετερότητα

- Ο αποκλεισμός συνδέεται επιπλέον με ζητήματα πολιτισμικής ετερότητας.
- Ως εκ τούτου, μεταναστευτικοί και προσφυγικοί πληθυσμοί, βρίσκονται σε μειονεκτική θέση ως προς την ένταξή τους στον οικονομικό και κοινωνικό ιστό εξαιτίας καχυποψίας ή προκατάληψης έναντι των διαφορετικών χαρακτηριστικών τους. Συχνά δε καθίστανται θύματα διακρίσεων και ρατσισμού.
- Επίσης χαρακτηριστικό παράδειγμα διακρίσεων έναντι πληθυσμιακή ομάδας είναι οι Ρομά. Εξαιτίας αρνητικών στερεοτύπων, εμποδίζονται συχνά στην πρόσβασή τους σε κοινωνικά δικαιώματα (δικαίωμα στην στέγη, την εκπαίδευση, την υγεία κλπ).
- Βέβαια η κοινωνική ένταξη είναι ποιοτικό και αμφίδρομο χαρακτηριστικό

Κοινωνικός Αποκλεισμός και Κοινωνική ευπάθεια

- Ο κοινωνικός αποκλεισμός δεν ταυτίζεται απαραίτητα με αυτό που ονομάζουμε «κοινωνική ευπάθεια».
- Κοινωνική ευπάθεια είναι ουσιαστικά η δυσκολία ένταξης στην οικονομική και κοινωνική ζωή για μια σειρά από οικονομικές, κοινωνικές, πολιτισμικές αιτίες. Η κοινωνική ευπάθεια σε μακροχρόνια διάρκεια μπορεί να οδηγήσει σε κοινωνικό αποκλεισμό
- Συχνά οι ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες συγχέονται με τις κοινωνικά αποκλεισμένες, οι ευάλωτες ομάδες δεν είναι κατ' ανάγκη και αποκλεισμένες. Για παράδειγμα υπάρχουν άτομα που είναι φτωχά αλλά όχι αποκλεισμένα, διότι μπορεί να βρίσκουν στήριξη στους κόλπους της οικογένειας ή σε δομές πρόνοιας.
- προκειμένου να μιλήσουμε για το βίωμα του αποκλεισμού, θα πρέπει να συσσωρευτούν περισσότερα από ένα κοινωνικά μειονεκτήματα, περισσότερες δηλαδή από μια πτυχές κοινωνικού αποκλεισμού (φτώχεια, μακροχρόνια ανεργία, σωματικές ή ψυχικές ιδιαιτερότητες κλπ.)

Συνοψίζοντας:

Βασικά Χαρακτηριστικά Κοιν. Αποκλεισμού

- (α) υπονοεί υστέρηση σε περισσότερες από 1 διαστάσεις, οι οποίες αφορούν όχι μόνον στο ατομικό αλλά στο κοινωνικό επίπεδο
- (β) είναι έννοια δυναμική, διότι μπορεί να αφορά τόσο τωρινή κατάσταση αλλά και μελλοντική
- (γ) Μπορεί να αφορά σε συγκεκριμένη κοινωνία και χρόνο (ενώ η φτώχεια μπορεί και όχι)
- (δ) δεν είναι ζήτημα αποκλειστικής ευθύνης του ατόμου
- (ε) σχετίζεται με ανεπαρκή συμμετοχή στα κοινά, έλλειψη δύναμης και γενικότερα, κοινωνικής ενσωμάτωσης.

Συνοψίζοντας 2:

Παράγοντες - Διαστάσεις Κοιν. Αποκλεισμού

η μελέτη του ΚΑ σχετίζεται με την ανάλυση μίας σειράς παραγόντων όπως:

- η δυσκολία πρόσβασης στις υπηρεσίες υγείας
- η έλλειψη ευκαιριών στην εκπαίδευση
- η έλλειψη πολιτικών πρόνοιας για τις ασθενείς πληθυσμιακές ομάδες
- ο αποκλεισμός από τις χρηματοπιστωτικές αγορές
- η έλλειψη υπηρεσιών για τα άτομα με ειδικές ανάγκες
- η μη εύκολη πρόσβαση στις αγορές προϊόντων
- ο πολιτισμικός και πολιτικός αποκλεισμός
- ο αποκλεισμός από την αγορά εργασίας.

Πηγή:

Μελέτη 25 ΙΝΕ - 2013

A decorative header with a blue geometric pattern of triangles and polygons. A white curved line separates this pattern from the main content area.

Διασύνδεση Κοινωνικός Αποκλεισμός και Φτώχεια

Κοινωνικός Αποκλεισμός και Φτώχεια

- Επισημαίνεται πάντως πως κοινωνικός αποκλεισμός και φτώχεια δεν ταυτίζονται, ακριβώς λόγω του πολυδιάστατου χαρακτήρα του αποκλεισμού.
- Ενώ η φτώχεια αποδίδει πρωταρχική σημασία στις οικονομικές συνθήκες διαβίωσης, ο κοινωνικός αποκλεισμός αφορά περισσότερες διαστάσεις
- Φτώχεια αποτελεί μία εκ των πτυχών του κοινωνικού αποκλεισμού και στοιχείο μέτρησης του

Κοινωνικός Αποκλεισμός και Φτώχεια 2

- Είναι έννοιες που τέμνονται επίσης: ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι κοντά στην έννοια της φτώχειας (όπου αυτή σχετίζεται με το ελάχιστο εισόδημα σε μία κοινωνία)
- Όσο αυξάνεται το βιοτικό επίπεδο μίας κοινωνίας τόσο αυξάνεται και το όριο της φτώχειας άρα και το όριο συνυπολογισμού του κοινωνικού αποκλεισμού
- Σίγουρα ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι φαινόμενο περισσότερο πολύπλοκο και πολυδιάστατο από τη φτώχεια αλλά έχει και ως επίκεντρο την φτώχεια ως βασική εκ των διαστάσεων
- Επομένως το συμπέρασμα είναι ότι υφίσταται συσχετισμός και συμπληρωματικότητα: Μπορεί να μην είναι κάποιος φτωχός αλλά να είναι κοινωνικά αποκλεισμένος (και αντίστροφα).

Κοινωνικός Αποκλεισμός και Φτώχεια 3: Διαφορές

	Φτώχεια	Κοινωνικός Αποκλεισμός
Βασική υπόθεση	Χαμηλό εισόδημα ως μη αποδεκτή μορφή ανισότητας	Περιορισμένες ευκαιρίες να συνειδητοποιήσουμε την επίσημη κοινωνική συμμετοχή ως απειλή στην κοινωνική σταθερότητα
Σημείο αναφοράς	Ισότητα/ανισότητα, διανομή πόρων, ελάχιστο εισόδημα	Να είσαι μέλος της κοινωνίας ή όχι, κοινωνική συμμετοχή/ενσωμάτωση, κοινωνικά δικαιώματα
Χαρακτηριστικά	Μονοδιάστατη κατάσταση που διασυνδέεται με διαρθρωτικούς παράγοντες	Πολυδιάστατη, σωρευτικού χαρακτήρα, διαδικασία που διασυνδέεται με διαρθρωτικούς παράγοντες και ατομικιστική αντίληψη
Διαστάσεις της κοινωνικής ανισότητας	-οριζόντια -διανεμητική	Πολωμένη, διανεμητική και συμμετοχική
Δείκτες μέτρησης	Εισόδημα(ελλειμματικό εισόδημα μέχρι κάποιο κατώτατο όριο)	Διάφοροι που σχετίζονται με τις οικονομικές, πολιτικές, κοινωνικές και πολιτιστικές διαστάσεις

Πηγή:

Petra Bohnke, 2011

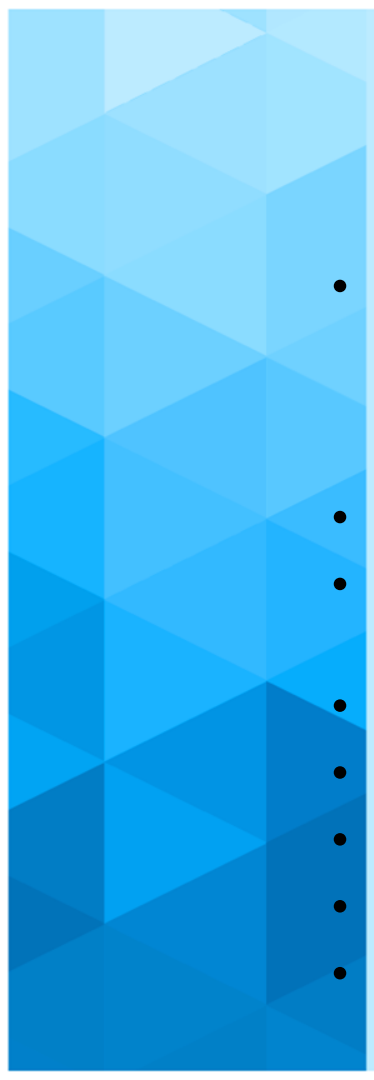
-
- **Κοινωνικός Αποκλεισμός & Παγκοσμιοποίηση**
    - **Αίτια Κοινωνικού Αποκλεισμού**
    - **Προστιθέμενη Αξία Ανάλυσης ΚΑ**

Κοινωνικός Αποκλεισμός και Αστικός μετασχηματισμός

- Ο ΚΑ εμφανίζεται το 1960: Η **βιομηχανική πόλη** με τις εργατικές κοινότητες και τα παραδοσιακά μοντέλα της φορντικής αγοράς που εξασφάλιζαν εργασία σε ένα ικανοποιητικό αριθμό απασχολούμενων, **μετασχηματίζεται στη μεταβιομηχανική πόλη**: στην πόλη των δικτύων, της πληροφορικής και των υπηρεσιών του τριτογενή τομέα και σε μια αγορά εργασίας με αυξημένες απαιτήσεις για τεχνογνωσία και εξειδίκευση.
- Οι αστικές κοινωνικές δομές και συνακόλουθα οι όψεις του κοινωνικού αποκλεισμού διαφέρουν από πόλεις σε πόλεις και επηρεάζονται από ποικίλους παράγοντες.
- Η αδυναμία ρύθμισης και διαχείρισης του αστικού χώρου (συνέπεια της παγκοσμιοποίησης και στο αστικό περιβάλλον) με βάση τις αρχές της κοινωνικής δικαιοσύνης δημιουργεί νέες μορφές κοινωνικής διαίρεσης του χώρου και παράγει φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού (Byrne 2002) – βλ. μητροπόλεις σύγχρονου κόσμου (γκέτο, φαβέλες, άστεγοι κλπ).

Αίτια Κοινωνικού Αποκλεισμού

- Διάκριση των αιτιών του ΚΑ:
- Αίτια που εντοπίζονται στην αναπαραγωγή των κοιν. Ανισοτήτων (ανεργία, κάτοικοι απομονωμένων περιοχών, στέγη, φυλετικές διακρίσεις, φτώχεια, ηλικία, φύλο κ.α.)
- Αίτια που εντοπίζονται στην απουσία – αδυναμία άσκησης κοινωνικών δικαιωμάτων (μετανάστευση, παλιννόστηση, αποφυλακισμένοι κ.α.)
- Αίτια που εντοπίζονται στην διάρρηξη του κοινωνικού δεσμού (μονογονεϊκές οικογένειες, ΑΜΕΑ, περιθωριακοί κ.α.)
- Συσσώρευση άνω του ενός παραπάνω αίτια, οδηγούν σε ακραίες μορφές κοιν. αποκλεισμού.

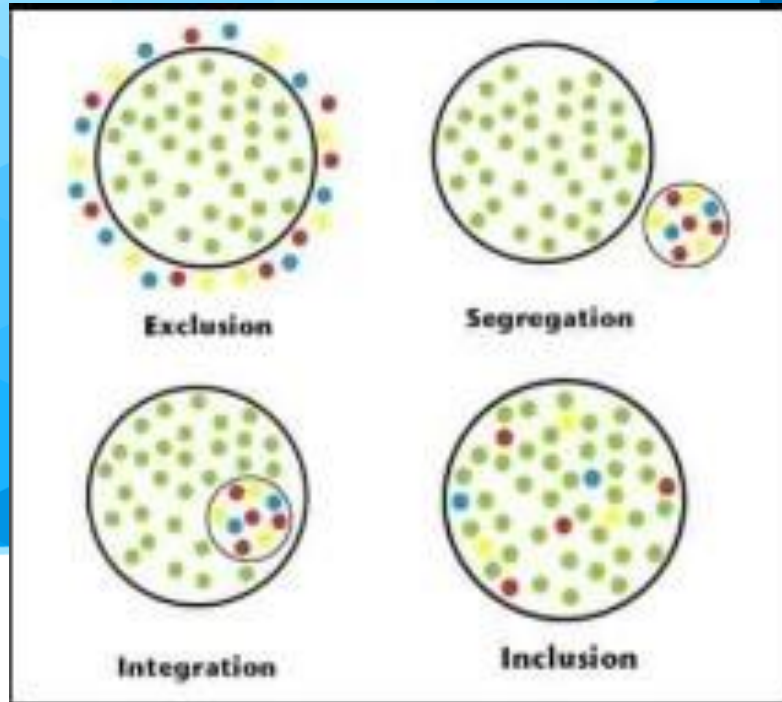
Αίτια Κοινωνικού Αποκλεισμού την εποχή της Παγκοσμιοποίησης

- Με βάση την προηγούμενη διάκριση των αιτιών ΚΑ και τον μετασχηματισμό από το κοινωνικό κράτος (μεταπολεμικά) στην ελεύθερη αγορά, τα αίτια που μπορεί να προκαλέσουν ΚΑ την εποχή της παγκοσμιοποίησης είναι:
- *Μακροχρόνια ανεργία*
- *Αλλαγές στις συνθήκες εργασίας (π.χ. μετασχηματισμός ειδικοτήτων εργασίας)*
- *Αλλαγή στις οικογενειακές δομές*
- *Παρακμή παραδοσιακών μορφών αλληλεγγύης*
- *Αύξηση ατομικισμού*
- *Παρακμή αντιπροσωπευτικών θεσμών*
- *Νέες μορφές μετανάστευσης*

Προστιθέμενη αξία και Κοινωνικός Αποκλεισμός

- Προστιθέμενη αξία της διερεύνησης του «κοινωνικού αποκλεισμού» ως ερμηνευτικού εργαλείου για:
- Σχεδιασμό κοινωνικών πολιτικών (σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο)
- ευαισθητοποιώντας το ευρύ κοινό ως προς τις αιτίες, την έκτασή της και τις πολλαπλές όψεις της φτώχειας
- ενθαρρύνοντας το διάλογο για τους τρόπους με τους οποίους μπορεί να διασφαλιστεί η συμμετοχή στην κοινωνία όσων προς το παρόν αισθάνονται αποκλεισμένοι
- Προβάλλει την ανάγκη μια συνεκτικότερη κοινωνία και βελτίωση της ενσωμάτωσης και της κοινωνικής διάστασης στις ευρωπαϊκές και εθνικές πολιτικές
- Προβάλλει την ανάγκη για την ανάληψη σθεναρής πολιτικής δέσμευσης για την εξάλειψη της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού

Σας ευχαριστώ πολύ

a.vitsentzatos@migration.gov.gr